

**VOLANDES, ANGELO E.: UMĚNÍ ROZHOVORU O KONCI ŽIVOTA.
PRAHA: CESTA DOMŮ. 2015.**

Z anglického originálu *The Conversation*, vydaného v roce 2015 nakladatelstvím Bloomsbury v New Yorku, USA, přeložila Lenka Kapsová, odborný konzultant překladu PhDr. Martin Loučka, PhD.

Kniha je členěna do šesti kapitol, obsahuje tři přílohy. Úvod knihy (*Jak se dnes umírá v Americe*) nabízí shrnující pohled na postoje k umírání, plánování péče v závěru života a emocionální a etická dilemata, kterým čelí nejen lékaři, zdravotní sestry, sociální pracovníci, ale i rodina a blízcí umírajícího. Současně představuje čtenáři pojem Rozhovor (zvláštní rozhovor lékaře s pacientem, který onemocněl nevyléčitelným onemocněním, případně mu onemocnění vzhledem k věku a dalším faktorům reálně hrozí; v originále *The Conversation*). Další kapitoly (1.–5.) lze považovat za případové studie, které slouží k lepšímu pochopení teoretických poznatků, které autor předkládá a opírá o další výzkumnou práci. Případové studie popisují vývoj onemocnění pacienta, proces rozhodování o další léčbě. V kapitole č. 5 (*Obrázek vydá za tisíc slov*) autor představuje mj. proces vývoje edukativního videa na podporu informovaného rozhodování ve věci péče v závěru života. Kapitola č. 6 nabízí autor reflexi vlastní zkušenosti s účinky edukativního videa ve vlastní rodině. Přílohy nabízejí praktického průvodce pro člověka (příloha č. 1) a lékaře či pečujícího profesionála (příloha č. 2) pro zahájení a vedení Rozhovoru. Příloha č. 3 se zaměřuje na technické a právní aspekty rozhodování o péči v závěru života (institut dříve vyslovených přání, předběžné prohlášení, nápomoc při rozhodování aj.).

Autor věnuje hlavní pozornost otázce skutečné informovanosti pacientů v souvislosti s jejich zdravotním stavem. Kazuistikami ilustruje (a odkazy na jiné výzkumné práce dokládá) významný deficit v komunikaci mezi ošetřujícím lékařem a pacientem, respektive nedostatek komunikace o závěru života obecně, a to jak v rámci rodiny, tak s dalšími pomáhajícími profesionály, v čemž se shoduje s dalšími autory.¹ Důsledkem pak je rozpor mezi péčí, o kterou pacienti stojí a kterou reálně dostávají.

Významnou roli v knize má pojem Rozhovor (*The Conversation*). Tento Rozhovor je vymezen jako soustředěný rozhovor lékařem a pacientem o předpokládaném vývoji zdravotního stavu, o dopadech změn na běžný život člověka, jsou podrobně probírány varianty poskytované zdravotní péče; Rohovor by měl být iniciován lékařem. Autor v knize používá pojem Rozhovor šířeji, a to v kontextu rozhovoru o představách o závěru života mezi členy rodiny, mezi klientem a sociálním pracovníkem či setkání s lékařem iniciované samotným pacientem.

Stejně jako řada dalších autorů² s ohledem na demografický a socio-kulturní vývoj zdůrazňuje autor problematiku Rozhovoru nejen ve vztahu k pacientům s onkologickým onemocněním, ale i pacientům trpícím demencí. Upozorňuje, že v případě onemocnění demencí je mimořádně přínosné vést Rozhovor v rané fázi onemocnění, v době, kdy nemocný je orientovaný.

1 CARE, Palliative. Discussing palliative care with patients. *Ann Intern Med*, 1999, 130: 744–749.

2 CARE, Palliative. Discussing palliative care with patients. *Ann Intern Med*, 1999, 130: 744–749.

Autorovo rozšířené pojetí možných účastníků a iniciátorů Rozhovoru spolu s širší skupinou pacientů předpokládá zapojení dalších pomáhajících profesionálů, zejména sociálních pracovníků a pracovníků domovů pro seniory. Tento předpoklad potvrzují i další autoři.³ Řada výzkumů upozorňuje na rizika invazivních léčebných zákroků u křehkých seniorů či seniorů s demencí, zejména z důvodů pooperačních komplikací a dopadů do kvality života pacienta.⁴ Důsledkem je v řadě případů snížená schopnost sebeobsluhy a závislost na pomoci druhé osoby, ať dočasná či trvalá. Právě zde dochází k prolínání systémů sociální a zdravotní péče.

Za mimořádně cenný příspěvek do diskuse lze považovat výsledky využití edukativního videa jako podpůrného nástroje pro přípravu na Rozhovor. V knize je stručně, spíše beletristicky, popsán příběh vzniku tohoto videa. Na téma účinnosti využití videa publikoval řadu článků a výzkumů, které dílčí prvky popisují podrobněji⁵. Video je zpracováno v několika jazykových mutacích

Knihy se opírá o aktuální a relevantní vědecké poznatky, je psána velmi čtivým populárně-naučným stylem. Významnou částí knihy je poznámkový aparát, který umožňuje dohledat relevantní informační zdroje, aniž by samotný text ztrácel čtivost. Díky velmi kvalitnímu překladu a spolupráci s odborníky z oboru jsou využívány pojmy obvyklé v oboru paliativní péče v ČR. Jen omezeně lze využít obsah přílohy č. 3, která by pro českou odbornou i laickou veřejnost musela být přepracována a převedena do českého právního kontextu. Text přílohy je formou poznámek překladatele vhodně navázán na adekvátní české informační zdroje.

Téma konce života je přirozenou součástí a tématem rozhovorů sociálních pracovníků a pracovníků sociálních služeb zaměřených na seniorskou problematiku. Kniha je velmi cenným zdrojem informací, inspirace a motivace se Rozhovorem nevyhýbat.

Matěj Lejsal

3 FROGGATT, Katherine A. Palliative care and nursing homes: where next?. *Palliative medicine*, 2001, 15.1: 42–48.

4 Červený, R., Topinková E., Geriatrie — Doporučené diagnostické a terapeutické postupy pro všeobecné praktické lékaře, Společnost všeobecného lékařství ČLS JEP, Praha, 2014, ISBN: 978-80-86998-69-5

5 Přehled výzkumu a publikací je možné dohledat na <https://lisa-wang-p49c.squarespace.com/research>